

Didelių užmojų ir darbų pagrindas – tvirtų vertybių žmogus

2018 m. sausio 16 d. minime mūsų institucijos, kurios pirmasis pavadinimas buvo **Lietuvos valstybės aukščiausioji kontrolės institucija** - įkūrimo 99-erių metų sukaktį. Istorinių įvykių kontekste ne kartą keitėsi institucijos pavadinimas, struktūra, darbų pobūdis. Šiandien aukščiausioji audito institucija (AAI) turi naujų įpareigojimų ir funkcijų, naują požiūrį į auditą, kuris skatina tobulėti, siekti pokyčių ir būti autoritetingais patarėjais tiek viešajam sektoriui valdant lėšas, tiek valstybei priimant svarbius sprendimus.

Šia proga taip pat kviečiame paskaityti mūsų ilgamečio kolegos, lietuviybės ir tradicijų puoselėtojo, buvusio Krašto apsaugos savanorio **Arūno Juozo Gabrilavičiaus** atsiminimus apie jo darbo pradžią AAI ir sudėtingas darbo sąlygas atkūrus Lietuvos nepriklausomybę.

Arūnas Gabrilavičius. Būti profesionaliu auditoriumi yra tam tikras gyvenimo būdas

Pradžia Transporto ministerijoje

Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimą sutikau dirbdamas Transporto ministerijoje vyresniuoju revizoriumi. Mus, kontrolės ir revizijos profesionalus, labai domino, kokia bus kontrolės sistema nepriklausomoje Lietuvoje. Tuo metu veikė liaudies kontrolės komitetas, atliekantis funkcijas kaip ekonominės policijos ir partinių organų hibridas, užtikrinantis valstybinės nuosavybės apsaugą ir tuometinių teisės aktų laikymosi. Veikė ministerijų, kitų šakinių valdymo institucijų žinybinė kontrolė, dažniausiai kaip revizijos skyriai, žinoma, būtina reikia paminėti Finansų ministerijos kontrolės – revizijos valdybą (tuomet visiems žinoma grėsminga institucija sutrumpintai KRU (kontrolno revizijoje upravlennyje)). Ministerijų revizijos skyriai tikrino pavaldžių įmonių, įstaigų ir organizacijų ūkinę-finansinę veiklą, turto apsaugą, buvo tam tikra grobstymo ir piktnaudžiavimo tarnyba prevencija. Reikia pasakyti, kad sistema buvo gana efektyvi, dirbo kvalifikuoti darbuotojai, žinantys tikrinamų objektų apskaitą bei veiklos ypatumus, buvo taikoma kompleksinė revizija.

1990 m. pavasarį buvo pradėta naikinti tuometinė kontrolės sistema. Tuo metu jau sklido gandai apie atsikursiančią Lietuvos Respublikos valstybės kontrolę, ir 1990-05-31 buvo priimtas Valstybės kontrolės departamento įstatymas.

Konkursas į Valstybės kontrolės departamentą

1990 m. rugpjūčio pabaigoje buvo paskelbtas konkursas dirbti Valstybės kontrolės departamente. Dalyvavau tame konkurse, buvo įdomus pokalbis su tuometiniu valstybės kontrolieriumi K. Uoka, Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo deputatais. Klausė, kaip matau save dirbantį šioje institucijoje, ar įvykdyčiau neteisėtą valstybės kontrolieriaus įsakymą. Įdomi konkurso detalė ta, jog galėjai gauti papildomų „plusų“, jei pristatytum visuomenėje žinomų žmonių ar patriotinių organizacijų rekomendacijų. Nors tokių rekomendacijų galėjau pristatyti ne vieną, man tai atrodė nepriimtina ir, aišku, tuo nepasinaudojau. Buvau priimtas ir be rekomendacijų, tad 1990 m. spalio viduryje pradėjau tarnybą Valstybės kontrolės departamente. Ryte prisistačiau Vilniaus apygardos skyriaus viršininkui po pietų su kolegomis jau vykome į patikrinimą. Mes tada apčiuopėme labai įdomią sistemą. Tuomečio deficito laikais gamyklos negalėjo savo gaminamos produkcijos, kai kada labai paklausios, tiesiogiai pardavinėti savo

darbuotojams. Buvo sugalvota tokia schema, gamykla savo viršplaninę produkciją patiekia prekybinei bazei kartu su darbuotojų, galinčių įsigyti šią produkciją sąrašu. Vėliau sistema „patobulėjo“ gamyklos neakivaizdžiai pradėjo keistis produkcija, vieno sąrašo darbuotojai pirkė kitų gamintojų produkciją ir pan. Valstybės kontrolės departamento įsikišimas sunaikino šią gudručių sistemą ir bent menkos deficitinių gaminių partijos jau tiesiogiai pasiekdavo prekybos tinklą. Žinoma, tai buvo ir kolegų sąžiningumo išbandymas, siūlymų buvo labai įvairių. Su pasididžiavimu galiu prisiminti - nei vienas nesusiviliojome ir nebuvome papirkti.

Kolegos – profesionalai ir patriotai

Atskira įdomi tema tuometiniai Valstybės kontrolės departamento darbuotojai. Panaikinus žinybinės kontrolės ar revizijos skyrius, daugelis šių skyrių darbuotojų, būdami geri specialistai, jau buvo susiradę darbus, o kiti dar žiūrėjo į Valstybės kontrolės departamentą atsargiai. Laikai buvo neramūs, dar buvo labai neaišku, ar Lietuva išlaikys nepriklausomybę, ar naujos okupacijos sąlygomis nebus persekiojami tokių institucijų darbuotojai. Labai įvairių specialybių darbuotojai dirbo Valstybės kontrolės departamente, todėl galiu kategoriškai prieštarauti kai kada pasigirstančioms nuomonėms, esą departamente dirbo diletantai. Anaipol. Buvo nemažai savo srities profesionalų, patriotų, turėjusių valstybinį mąstymą ir mylinčių Tėvynę. Žmonės dirbo nebijodami pavoju, degdami noru rauti negeroves, ieškoti pažeidimų ir visomis savo jėgomis tarnauti Lietuvos valstybei.

Vidury susirinkimo – ginti Seimo

Valstybės kontrolės departamento veiklą labiau detalizavo ir reglamentavo 1990-12-28 įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės departamento statuto patvirtinimo“. Ir nors tuo metu politinė situacija Lietuvoje buvo labai įtempta, Aukščiausioji Taryba–Atkuriamasis Seimas rodė išskirtinį dėmesį ir patvirtindamas statutą, ir reaguodamas į nustatytus pažeidimus. 1990 metų pabaigoje Lietuvos priešai, vadinamieji „jedinstvininkai“ ruošėsi perversmui ir naujai mūsų valstybės okupacijai. Į Lietuvą buvo permesti elitiniai sovietų armijos desantininkų daliniai, suaktyvėjo „jedinstvininkai“, šiam procesui nematoma ranka vadovavo sovietinis KGB. 1991 m. sausio 8 d. K. Prunskienės vyriausybei paskelbus naujas, padidintas kainas, tuo pasinaudojo priešiška nusiteikusių grupuotės ir būriai neblaivių sąjunginio pavaldumo gamyklų darbininkų patraukė šturmuoti Aukščiausios Tarybos–Atkuriamojo Seimo. Juos rikiavo ir jiems komandavo tiesios, kariškos laikysenos, pasitempę tvirti vyrai. Aukščiausiosios tarybos šturmas buvo gana netikėtas, gintis buvo praktiškai nepasiruošta.

Valstybės kontrolės departamente buvo susirinkimas, kai per radiją išgirdome Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo pirmininko kreipimąsi į tautą su kvietimu padėti ginti Atkuriamąjį Seimą. Visą metę su kolega išskubėjome prie Seimo. Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo apsauga ant šturmuojančių pastatą žmonių pylė vandenį, bet mažai tai juos stabdė, taigi teko susiėmus už rankų suformuoti gyvas grandines ir nustumti siautėjusią minią. Ginti valstybę reikėjo visomis kryptimis, tad valstybės kontrolieriaus K. Uokos iniciatyva mes buvome paskelbti Aukščiausios Tarybos–Atkuriamojo Seimo ryšininkais. Buvome pasiryžę bet kokioms užduotims.

Naktimis – saugoti Valstybės kontrolės pastatą

Esant įtemptai padėčiai, valstybės kontrolierius K. Uoka pakvietė departamento vyrus naktimis budėti ir saugoti Valstybės kontrolės pastatą. Pasiskirstėme pamainomis ir dieną dirbdavome, o naktimis budėdavome. Ginti pastatą ruošėmės rimtai, nuleidome vandens žarnas, prisinešėme iš rūsio gelžgalių. Stiprindamas gynybą atsivedžiau dar porą draugų, vienas iš jų buvo kovinių imtynių žinovas. Dienomis taip pat būdavo įvairių incidentų. Kartą vakarą prie budėtojo fojė pamatėme mėginantį pakliūti į pastatą neblaivų vyriškį, kurį tuojau pat išvesdinome. Pasirodo, jis tik apsimetė neblaiviu, gatvėje elgėsi visai kitaip, matyt turėjo kažkokių įtartinų ketinimų.

Taip mes budėjome iki vasario vidurio, vėliau situacija kiek stabilizavosi, ir tokioje neaiškioje padėtyje dirbome ir buvome iki pat. 1991 m. rugpjūčio pučo.

Pabaigai

Štai tokios darbo sąlygos buvo atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Reikėjo kantrybės, ryžto, galvoti ne tik apie darbą, bet ir kaip išlikti tvirtiems savo įsitikinimuose.

Pasinaudodamas proga noriu visus kolegas pasveikinti su mūsų institucijos įkūrimo sukaktimi ir palinkėti, ypač jaunosios kartos auditoriams, atminti, jog renkatės sunkią ir atsakingą profesiją ne vienai dienai. Būti profesionaliu auditoriumi, galima sakyti, yra tam tikras gyvenimo būdas. Visų ambicingų planų kūrėjas ir vykdytojas yra žmogus. Būkite atsakingi, būkite savo srities profesionalai, ir neužmirškite, jog didelių užmojų ir darbų pagrindas – tvirtų valstybinių vertybių žmogus.

Šią šventinę dieną kviečiame visus kartu pasidžiaugti, jog esame AAI – bendradarbiaujančių, profesionalių, novatoriškų ir atsakingų žmonių kolektyvo dalimi.